

Constantin RUSNAC,

lector asistent al Catedrei procedură penală și criminalistică
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, master în drept, doctorand

Marian NUCU, doctorand

TACTICA PERCHEZIȚIEI PERSOANELOR PARTICIPANTE LA DESFĂȘURAREA MĂSURILOR ÎN MASĂ

Each form of giving evidence shall be according to procedural requirements - criminal, by which strict compliance ensures obtaining objective evidence and real data, while fully respecting the rights of those involved in the process.

De-a lungul existenței omenirii, oamenii se adunau în mulțimi, în cete cu scopul de a soluționa problemele existente la acel moment sau pentru a-și arăta dezacordul în privința unor acțiuni, procese, evenimente cu care ei nu erau de acord și toate acestea aveau un caracter pașnic.

Escaladarea instrumentelor de obținere a scopului la întruniri a generat situația că în timpul desfășurării întrunirilor¹, datorită faptului că pe o anumită porțiune de teren se adună un număr mare de cetățeni, care pot fi ușor manipulați, unele persoane se pot folosi de aceasta și sub conducerea lor, întrunirile pașnice pot degenera ușor în întruniri interzise, care au drept scop:

- a. îndemnarea la război de agresiune, la ură națională, rasială, etnică sau religioasă;
- b. incitarea la discriminare sau violență publică, la subminarea securității naționale sau a integrității teritoriale a țării;
- c. săvârșirea infracțiunilor, încălcarea ordinii publice sau organizarea tulburărilor în masă, încălcarea moralității publice, a drepturilor și a libertăților altor persoane ori punerea în pericol a vieții sau a sănătății acestora².

Pentru stoparea valului de acțiuni infracționale ce au loc în timpul întrunirilor interzise, dezordinilor în masă, colaboratorii organelor afacerilor interne sunt în drept să aplice măsurile procesuale de constrângere, iar pentru acumularea probelor în vederea dovedirii vinovăției sau nevinovăției persoanei, să se folosească de un astfel de procedeu probatoriu cum este percheziția, cercetarea la fața locului³ ș.a.

¹ Art.3, Legea RM privind întrunirile din 22.02.2008.

² Art.8, Legea RM privind întrunirile din 22.02.2008.

³ Titlul IV, capitolul III, Cod de procedură penală al RM din 14.10.2003, cu modificări.

Sub aspect terminologic, trebuie făcută pentru început distincția cuvenită între perchezițiile cu caracter judiciar, care cad sub incidența Codului de procedură penală al Republicii Moldova, și activitățile extrajudiciare, supuse unor reglementări speciale, ca de exemplu percheziția vamală, percheziția antiteroristă la pătrunderea pe un aeroport, percheziționarea în vederea dezarmării unui infractor periculos, ori percheziția corporală obligatorie la primirea în arest⁴.

În literatura de specialitate este subliniată importanța percheziției, determinată de faptul că, în multe împrejurări, ea devine decisivă la soluționarea cauzei penale, prin obținerea de probe absolut necesare stabilirii faptelor sau împrejurărilor în care a fost comisă infracțiunea, precum și a identificării autorului.

Rolul particular al percheziției rezultă și din faptul că, în interesul major al justiției, organele de urmărire penală au posibilitatea să efectueze acest act chiar și în condiții în care, aparent, ar însemna o încălcare a inviolabilității domiciliului, a persoanei sau a secretului corespondenței, cum este cazul infracțiunilor flagrante, respectând însă prevederile legii.

Datorită particularităților sale, ca și metodelor de efectuare, din punct de vedere tactic criminalistic, percheziția persoanei participante la dezordini în masă este împărțită, convențional, în percheziția îmbrăcămintei și percheziția corporală.

Prin modul de desfășurare și procedeele aplicate, se poate susține că percheziția corporală parcurge mai multe faze. Însă precizăm că indiferent de tipul de percheziție (a îmbrăcămintei sau a corpului), aceasta trebuie efectuată cu multă atenție și minuțiozitate.

Este de remarcat faptul că înainte de a proceda la efectuarea percheziției corporale, organul de urmărire penală are obligația de a se legitima, deoarece percheziția corporală implică o acțiune împotriva unui drept fundamental – inviolabilitatea persoanei⁵ – și îndeplinirea acestei obligații este esențială, numai în felul acesta născându-se, legal, îndatorirea persoanei de a se supune și de a permite efectuarea percheziției. Dreptul de a pretinde ca persoana ce se prezintă în numele unui organ de urmărire penală să se legitimeze se constituie, așadar, într-o garanție în favoarea persoanei, împotriva eventualelor abuzuri⁶.

Percheziția preliminară este destinată preîntâmpinării unei acțiuni violente a persoanei percheziționate participante la dezordinile în masă, ceea ce presupune, în primul rând, dezarmarea acesteia, respectiv verificarea împrejurării dacă are sau nu asupra sa o armă albă sau de foc, precum și alte obiecte sau substanțe ce ar putea pune în pericol organul judiciar, permițând celui percheziționat să fugă⁷.

⁴ Aspecte de practică privind percheziția și arestarea preventivă, Asociația Baroului American Inițiativa juridică pentru Europa Centrală și Eurasia, martie 2007.

⁵ Art.25 Constituția Republicii Moldova din 29 iulie 1994.

⁶ C. Aionițoaie, V. Bercheșan, T. Butoi, Il. Marcu, E. Pălăncănu, C. Pletea, Ion-Eugen Sandu, Em. Stancu, *Tratat de tactică criminalistică*, ediția a II-a, Ed. Carpați, 1992, p. 222.

⁷ Emil Stancu, *Tratat de criminalistică*, ediția a III-a revăzută și adăugită, Universul juridic, București, 2004, p. 469; Ch.E.O'Hara, *Principi de bază ale cercetării penale*, ediția a IV-a, Ed. Springfield, Illinois, SUA, 1976, în traducere în limba română (manuscris), p. 947-949.

Tactic, trebuie să se procedeze astfel încât persoana să fie pusă în imposibilitatea de a reacționa. Pentru aceasta cel percheziționat va fi așezat cu fața la perete, la distanță de cel puțin un metru, în funcție de înălțimea sa. În continuare, i se cere să ridice mâinile deasupra capului, să se sprijine de perete și să desfacă picioarele. Se cercetează pe rând partea stângă și dreaptă a corpului, organul de urmărire penală așezându-se într-o poziție laterală și punând un picior în față piciorului din partea corpului cercetat.

Acest procedeu permite dezechilibrarea rapidă a celui percheziționat, în ipoteza unei încercări de atac. În cazul infractorilor periculoși, cunoscuți sau bănuți că pot reacționa violent, percheziția se face cu o singură mână, în mâna cealaltă fiind ținută arma.

Percheziția amănunțită se efectuează de sus în jos, începând cu obiectele de pe cap (pălărie, căciula etc.). În continuare se cercetează spatele, porțiunile de sub brațe, mâinile de la umăr până la degete, pieptul. Vor fi verificate picioarele prin interior și exterior, până la gleznă, precum și manșetele pantalonilor, ciorapii (în care deseori se introduc obiecte mici, bani, cuțite etc.), iar la urmă pantofii.

Cercetarea se face și prin palparea fermă, prin strângerea porțiunilor mai groase (umeri, revere, manșete) întrucât, la o simplă pipăire, obiectele subțiri, inclusiv metalice, pot trece deseori nesesizate. De asemenea, vor fi golite toate buzunarele, verificându-se dacă îmbrăcămintea nu are și buzunare secrete, organul de urmărire penală ridicând eventual nu numai arme descoperite, ci și obiecte și înscrisuri găsite, în acest mod evitându-se o posibilă încercare de aruncare a lor.

După percheziția prealabilă, se va proceda la verificarea amănunțită a îmbrăcămintei și a corpului, operație ce se va realiza la sediul organului de urmărire penală, dacă din probele acumulate sau din materialele investigativ-operative rezultă o presupunere rezonabilă că persoana dată ascunde mijloacele cu care a comis infracțiunea, obiectele și valorile dobândite de pe urma infracțiunii, precum și alte obiecte sau documente care ar putea avea importanță pentru cauza penală în îmbrăcămintă, genți sau în orificiile naturale ale corpului.

Percheziția obiectelor de îmbrăcămintă. Această parte a percheziției, presupune verificarea în parte a fiecărei piese din care este formată, a lenjeriei și a încălțăminteii, la nevoie acestea putând fi scoase de pe corpul persoanei. Dezbrăcarea este necesară atât pentru faptul că permite o verificare minuțioasă a îmbrăcămintei, cât și pentru posibilitatea percheziționării separate a corpului. Cu ocazia dezbrăcării este posibilă, totodată, descoperirea eventualelor obiecte atârinate sau înfășurate în jurul corpului.

La îmbrăcămintă se verifică căptușeala, cusăturile, buzunarele, gulerele, vâtelina de la umeri, țesăturile interioare de la piept, de care pot fi lipite înscrisuri, valută etc., greu de sesizat la o simplă pipăire. Dacă se consideră necesar, îmbrăcămintea se descoasă, atât cât să permită verificarea interioară⁸.

⁸ E. Bianu, *Tactica și tehnica percheziționării*, București, 1994, p. 80-81.

În legătură cu lenjeria de corp, batistele, semnalăm că ele pot fi „apretate” cu droguri. O valiză obișnuită poate conține până la 500 gr de droguri și chiar mai mult.

La încălțăminte se verifică căptușeala, brânțurile, talpa, tocurile ce pot fi transformate în ascunzișuri mici pentru transportarea diferitor substanțe explozive, a unor elemente componente ale bombei sau chiar a unei bombe care urmează doar a fi pusă în funcțiune, pentru a cauza jertfe omenești și a crea panică.

Aceeași atenție va fi acordată obiectelor aflate curent asupra unei persoane: portmonee, curele de pantaloni, ceasuri, brichete, tabachere, agende, tocuri de ochelari etc.

Servitele, poșetele, geamantanele ș.a. vor fi cercetate amănunțit, atât ele ca atare, cât și conținutul lor care este deosebit de divers. Și în acest caz posibilitățile de ascundere sunt nenumărate.

Percheziția corpului. Aceasta se efectuează de către o persoană de același sex cu persoana percheziționată, la nevoie apelându-se la sprijinul medicului. Principala modalitate de ascundere o reprezintă introducerea obiectelor în orificiile naturale, iar câteodată, chiar înghițirea obiectelor, mai ales dacă pot fi eliminate cu ușurință. Față de aceste modalități se va cere medicului să verifice, în primul rând, orificiile naturale, iar după aceasta se va recurge la examinarea radiologică.

În cadrul percheziției corporale nu trebuie să se omită cercetarea pielii capului și a tălpilor picioarelor pe care pot fi lipite diferite mesaje cifrate. De asemenea, trebuie verificat cu atenție și părul, îndeosebi cocul și buclele, fără a se neglija și părul bărbaților care, la unii indivizi, nu diferă în privința lungimii cu nimic de cel al femeilor. Vor fi cercetate și protezele de mâini, de picioare, inclusiv cele dentare, alte dispozitive sau aparate medicale, aflate asupra persoanei (corsete, aparate auditive etc.).

Precizăm că și animalelor de apartament care însoțesc persoanele percheziționate trebuie să li se facă un control, dacă există indici că ar putea fi folosite în scop criminal, întrucât acestea pot fi folosite pentru ascunderea de obiecte.

Nu trebuie omis faptul că percheziția este, fără îndoială, o adevărată luptă, pe tărâm psihologic, între cei ce efectuează această activitate și persoanele percheziționate. De aici reiese și necesitatea cunoașterii unor probleme de psihologie judiciară, îndeosebi a psihologiei percheziționatului și a celor ce o efectuează.

În realizarea scopului percheziției, un rol important îl are observarea, capacitatea organului de urmărire penală de a se orienta în raport cu diversitatea situațiilor care s-au creat în timpul dezordinilor în masă și în care este nevoie să acționeze.

De aceea, în cursul efectuării percheziției persoanelor participante la dezordini în masă, organul de urmărire penală trebuie să-și orienteze atenția în direcția surprinderii unor manifestări psihocomportamentale, cum ar fi: tremur al corpului și al mâinilor, respirația agitată, suspinul de ușurare, modificări ale vocii și vorbirii, expresia și culoarea feței ș.a.

Asemenea reacții fac parte din categoria celor ce scapă controlului sau diri-

jării conștiente⁹.

Complexitatea formelor prin care sunt puse în evidență stările emoționale ale celui percheziționat, observarea lor și interpretarea corectă a semnificației reale sunt în strânsă legătură cu activitățile concrete întreprinse de organul de urmărire penală în timpul dezordinilor în masă. În funcție de împrejurările de la locul percheziției și ținând cont de necesitatea supravegherii neconținute a celui percheziționat, activitatea de observare trebuie încredințată unuia din membrii echipei, de regulă șefului acesteia. Oarecum cel ce efectuează observarea comportării percheziționatului nu trebuie să fie antrenat și în executarea altor sarcini pe parcursul percheziției.

Bibliografie:

1. Constituția Republicii Moldova din 29 iulie 1994.
2. Legea RM privind întrunirile din 22.02.2008.
3. Codul de procedură penală al RM, din 14.10.2003, cu modificări.
4. *Aspecte de practică privind percheziția și arestarea preventivă*, Asociația Baroului American Inițiativa Juridică pentru Europa Centrală și Eurasia, martie 2007.
5. E. Bianu, *Tactica și tehnica percheziționării*, București, 1994.
6. Emil Stancu, *Tratat de criminalistică*, ediția a III-a revăzută și adăugită, Universul Juridic, București, 2004.
7. C. Aionițoaie, V. Bercheșan, T. Butoi, Il. Marcu, E. Pălănceanu, C. Pletea, Ion-Eugen Sandu, Em. Stancu, *Tratat de tactică criminalistică*, ediția a II-a, Ed. Carpați, 1992.

⁹ C. Aionițoaie, V. Bercheșan, T. Butoi, Il. Marcu, E. Pălănceanu, C. Pletea, Ion-Eugen Sandu, Em. Stancu, *Tratat de tactică criminalistică*, ediția a II-a, Ed. Carpați, 1992, p. 210.